

Доводиться, що наразі в Україні механізми взаємодії органів публічної влади з інститутами громадянського суспільства мають низку недоліків, що супроводжується проблемами у взаєморозумінні влади й суспільства. Серед недоліків на першому плані виступають недосконалість нормативно-правової бази та її неієвність, а подекуди й просто відсутність будь-якого унормування. Також відмічається вплив низького рівня правової та політичної культури громадян, а також факти протистояння між громадськими організаціями та органами влади.

Ключові слова: *громадянське суспільство, інститут громадянського суспільства, органи публічної влади, громадські організації, засоби масової інформації, громадяни.*

Постановка проблеми у загальному вигляді. На сьогоднішній день однією з найактуальніших проблем є питання побудови дієвих механізмів взаємодії органів публічної влади із суспільством. При цьому з боку суспільства активною роллю наділяються інститути громадянського суспільства, котрі повинні приймати активну участь у реалізації владних повноважень та прийнятті управлінських рішень. Немаловажною також є контролююча функція, завдяки якій реалізується спостереження за діяльністю влади, що сприяє підвищенню її відповідальності перед громадянами. Фактично можна говорити про те, що інститути громадянського суспільства виступають як повноправний учасник у збереженні демократичних принципів та забезпеченні існування держави як соціальної та правової.

В Україні, нажаль, поки ще є значні прогалини у взаємодії між владою: недосконала система зворотних зв'язків між інститутами громадянського суспільства й органами публічної влади, відсутність системного діалогу, а отже й відсутність систематичного обміну інформацією. В результаті фіксуємо загрози для демократичного розвитку держави. Загалом, для України є характерним те, що інститути громадянського суспільства відіграють другорядні ролі, а

іноді й зовсім не мають жодного впливу на перебіг подій у державі. Натомість, органи публічної влади не приділяють достатньо уваги розвитку широких взаємовідносин з громадськістю та лише приймають пасивну участь у цьому процесі. За таких умов держава, котра повинна бути об'єднуючою силою у суспільно-політичному житті та визначати діючі норми взаємодії між усіма його елементами, виступати гарантом рівноправності усіх учасників взаємодії, не завжди являє собою рушійну силу розвитку громадянського суспільства. Відповідно, інститути громадянського суспільства розвиваються та діють хаотично, а самі механізми взаємодії органів публічної влади та інститутів громадянського суспільства потребують ретельного аналізу.

Якщо говорити взагалі про українське суспільство, то для нього характерним є низький рівень політичної та правової культури, а також загальний рівень громадської свідомості. Загалом громадянське суспільство поки ще перебуває на початковому етапі свого розвитку. Як результат – складнощі у побудові механізмів взаємодії органів публічної влади з інститутами громадянського суспільства через брак досвіду, недостатність ініціативи з обох боків та неготовність йти назустріч для спільного вирішення найбільш важливих питань. Особливо гострою така ситуація стає в той час, коли країна перебуває під загрозою територіальної цілісності та частих суспільно-політичних потрясінь.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Окремі аспекти становлення та розвитку інститутів громадянського суспільства, а також їх взаємодія із органами публічної влади розглядаються у роботах таких дослідників, як М. Бичков, А. Головка, С. Квітка, Т. Костецька, А. Лясота, І. Онищук, Н. Сердюк, С. Соляр, Д. Чумаков та ін. Проте, ці дослідження зазвичай викладаються з точки зору юридичних наук, політології, соціології тощо. При цьому дослідження часто несуть більш теоретичний характер, тому наразі є актуальним питання всебічного дослідження з точки зору науки державного управління та акцентом на більшу практичність.

Формулювання цілей статті (постановка завдання). Метою статті є визначення ролі та місця взаємодії органів публічної влади

та інститутів громадянського суспільства в сучасних українських реаліях для подальшого їх розвитку та вдосконалення існуючих механізмів.

Виклад основного матеріалу дослідження. У липні-серпні 2020 року громадською організацією «Центр моделювання комунікацій» проводилось опитування «Що чекають українці від громадських організацій?». Респондентам пропонували відповісти на питання, що б Вони залишили в «ідеальній» державі (рис. 1).

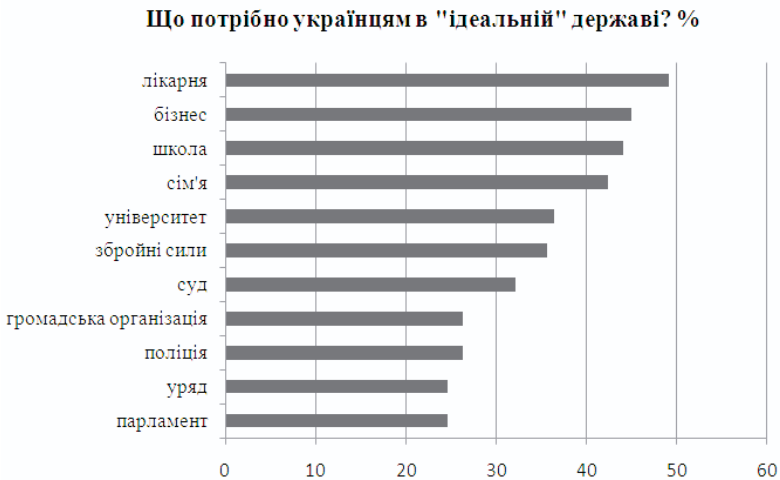

Рис. 1. Результати соціологічного опитування щодо очікувань громадян [7].

Як бачимо, на перші місця більшість поставила лікарню (49,15%), бізнес (44,92%), школу (44,07%) та сім'ю (42,37%). Очевидно, що в громадськості найбільша потреба у підтриманні здоров'я, отриманні достатнього прибутку, а також збереженні сім'ї та вихованні підростаючого покоління. Показовим є те, що про громадські організації висловило думку більше опитуваних (26,27%), ніж про уряд та парламент (24,58%). Хоча різниця й незначна, однак це є певним показником довіри громадян.

Отже, можна констатувати те, що у суспільства є певний запит на наявність сильних розвинених інститутів громадянського суспільства, котрі мають бути поряд із органами публічної влади та тісно з ними співпрацювати. В очах громадян громадські організації виступають як активні учасники суспільно-політичного життя, котрі мають сприяти розвитку демократії в країні, боротись за громадські права та тісно співпрацювати з органами публічної влади для досягнення своїх цілей.

Окрім того, за результатами вищезазначеного опитування було визначено, що 86% респондентів у цілому підтримують громадські організації та вважають, що вони сприяють залученню в Україні провідного закордонного досвіду з державного реформування. 70% респондентів вважають, що навіть за умови фінансування з-за кордону громадські організації проводять свою діяльність у першу чергу в інтересах власної держави. Також 67% впевнені у достатньому рівні професійності представників громадських організацій, котрі потрапили до органів публічної влади [7].

Якщо провести аналіз соціологічного опитування, проведеного Центром Разумкова у липні 2020 року, то можна зробити висновок про доволі суперечливе ставлення громадян, до органів публічної влади та інститутів громадянського суспільства [11].

Так, фіксується достатньо високий рівень недовіри до Верховної Ради України та Уряду: «скоріше не довіряю» відповіли 40 та 43 відсотки респондентів, «зовсім не довіряю» – 32 відсотки. Натомість відповіли «скоріше довіряю» лише 17 та 19 відсотків та «повністю довіряю» – 2 відсотки (рис. 2, рис. 3).

Очевидно, що подібне ставлення громадян до вищих органів влади є результатом зневіри у покращенні рівня життя, проведенні ефективних реформ та загалом прийнятті державно-управлінських рішень. Звісно, що будь-які зміни у масштабах країни вимагають доволі багато часу, а пересічні громадяни перш за все звикли та готові вимірювати ступінь змін у державі оцінюючи теперішній стан справ, при цьому не вдаючись до розмірковувань про реалізацію стратегічних планів органів влади. Проте, результати таких опитувань мають слугувати індикатором, на який влада не може

не звертати уваги й, відповідно, повинна намагатись покращити ситуацію. Одним з варіантів виходу є розвиток механізмів взаємодії з інститутами громадянського суспільства.

Верховна Рада України

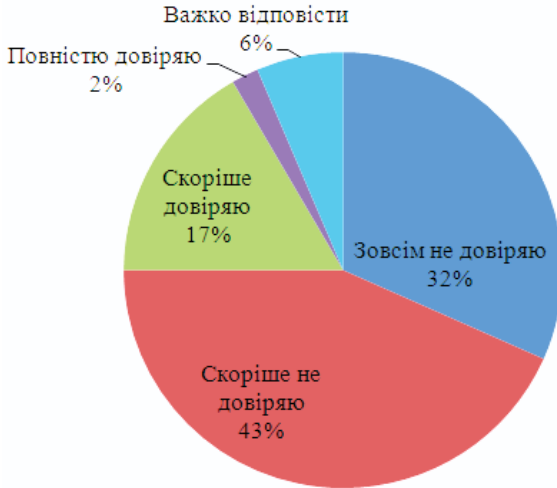

Рис. 2. Рівень довіри громадян до ВРУ

Згідно того ж опитування, проведеного Центром Разумкова, стосовно засобів масової інформації та громадських організацій рівень довіри значно більший, хоча й до них ставляться з деякою обережністю (рис. 4, рис. 5) [11].

Як можна побачити з результатів опитування, п'ятдесят відсотків опитуваних відповіли, що скоріш довіряють або повністю довіряють українським засобам масової інформації. Приблизно такий же результат при опитуванні щодо довіри громадським організаціям. Ці показники загалом є значно більшими, аніж у органів публічної влади, що загалом вказує на великий потенціал інститутів громадянського суспільства. Це в свою чергу має підштовхувати владу до забезпечення плідної співпраці з ними.

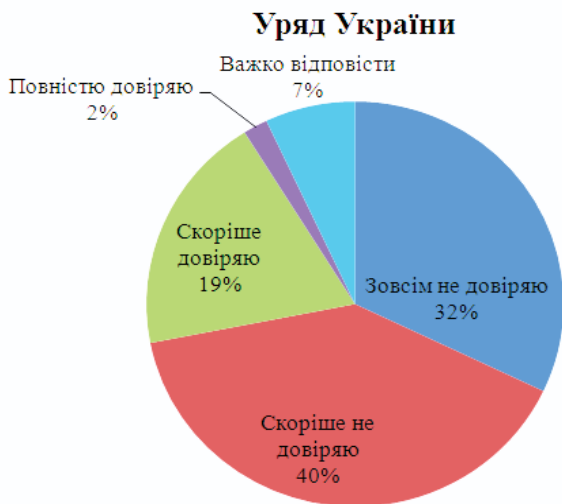

Рис. 3. Рівень довіри громадян до Уряду України

Рис. 4. Рівень довіри громадян до ЗМІ

Громадські організації

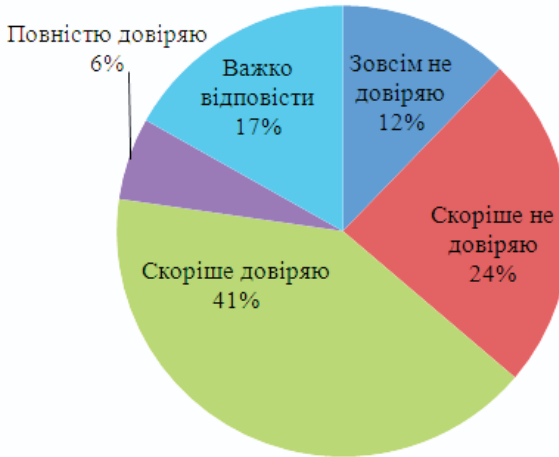

Рис. 5. Рівень довіри громадян до громадських організацій

Цікавими є також результати «Опитування громадської думки для оцінки змін в обізнаності громадян щодо громадських організацій та їхньої діяльності», що проводилось Фондом Демократичних ініціатив імені І.Кучеріва. Так на запитання щодо участі у житті громади, значна кількість респондентів відповіла, що не приймає участі через нестачу часу (32%) або відсутність зацікавленості (41%). При цьому загалом на питання, що стає на заваді прийняттю активної участі у громадській діяльності, відповіді були наступні: брак часу або мотивації (43%), відсутність впевненості у можливості вирішення проблем подібним чином (31%). Також великий відсоток (21%) респондентів вважає, що суспільно важливими питаннями повинна перейматись сама держава [10].

Вищезазначене можна вважати доказом того, що в країні розповсюдженим є очікування, що проблемні питання у суспільстві в певній мірі можуть вирішуватись інститутами громадянського суспільства, однак при цьому для значної кількості громадян притаманна інертність та безініціативність у суспільному житті. Це,

ймовірно, з одного боку спричинене особливостями менталітету, а з іншого боку – відсутністю реальних впливів громадськості на прийняття управлінських рішень, впровадження державної або місцевої політики тощо. Тож, слід наголосити на тому, що перед органами публічної влади постає відповідальне завдання як приведення механізмів взаємодії з інститутами громадянського суспільства до загальноприйнятих стандартів, так і проведення широкої інформаційної кампанії для звернення уваги громадськості на цю проблематику.

Як відмічають дослідники, рівень розвиненості громадянського суспільства та ефективності його функціонування у державі залежить від наявності достатньої кількості соціально активних громадян, яким притаманний високий рівень політичної та правової культури. Наряду з цим має проявлятися стійке бажання приймати активну участь у суспільно-політичному житті. Саме за таких умов можна говорити про ступінь розвиненості держави, у якій на першому місці стоять права та свободи людини, і громадянами це сприймається як єдиний вірний варіант побудови взаємин з державою [1, с. 135].

Звісно, що держава повинна виступати гарантом забезпечення прав та свобод громадян, сприяти їх всебічному розвитку та забезпеченню життєдіяльності суспільства. Однак, держава у особі окремих органів публічної влади складається з тих самих громадян, котрі живуть та працюють за принципами, що розповсюджені у суспільстві. Відповідно, якщо говорити про громадянське суспільство, то держава не повинна його формувати чи підлаштовувати під себе, а лише допомагати й сприяти. Саме ж громадянське суспільство та окремі його інститути мають розвиватись знизу на добровільній основі та без тиску. Відтак, одним з базових елементів побудови механізмів взаємодії органів публічної влади з інститутами громадянського суспільства може бути допомога у розвитку правової свідомості, підвищення рівня освіти громадян й спонування їх до активізаціяції у вирішенні суспільно важливих питань.

Загалом, самоорганізація громадян та подальше кристалізування інститутів громадянського суспільства

володіє великим потенціалом для забезпечення економічного, соціально-політичного, культурного розвитку країни. Одним з базових елементів при цьому має бути відчуття відповідальності як окремих громадян один перед одним, так і їх об'єднань, а врешті-решт й держави перед громадянами. Саме на основі цього мають будуватись взаємини всередині суспільства та взаємодія окремих його інститутів з владою загалом або окремими органами публічної влади.

На думку спеціалістів, для забезпечення плідної взаємодії влади з суспільством необхідна наявність певної низки норм. По-перше, відмічається необхідність інституціалізації для більш чіткого унормування процесу взаємодії. Прикладом може бути існування громадських рад при органах влади різних рівнів. Вони можуть на постійній основі виступати посередником між інститутами громадянського суспільства та конкретним органом публічної влади. По-друге, потрібно забезпечити наявність чітких та діючих норм, які б забезпечили з правової сторони процес взаємодії, визначили стандарти, відповідно до яких громадськість могла приймати участь у суспільно-політичному житті. По-третє, потрібна наявність у суспільстві демократичних принципів та суспільної свідомості, що виступає соціально-психологічною передумовою для формування громадянського суспільства [6, с. 144].

Взаємодія органів публічної влади з інститутами громадянського суспільства реалізуються за допомогою наступних інструментів:

- проведення громадських слухань та забезпечення просування громадських ініціатив;
- реалізація спільних суспільно важливих проектів та проведення інформаційно-аналітичних й наукових заходів;
- запровадження спільної дослідницької теоретико-прикладної діяльності;
- створення громадських рад при різних органах влади усіх рівнів [13].

Варто відмітити, що наразі в Україні механізми взаємодії органів публічної влади з інститутами громадянського суспільства мають низку недоліків, що супроводжується проблемами

у взаєморозумінні влади й суспільства. Серед недоліків на першому плані виступають недосконалість нормативно-правової бази та її недієвість, а подекуди й просто відсутність будь-якого унормування. Це супроводжується проблемами у взаємодії між владою та інститутами громадянського суспільства. Як слідство – небажання співпрацювати, уникнення один одного, а подекуди й небажання дотримуватись чинного законодавства. До цього додається доволі низький рівень правової культури громадян, що створює умови для зловживання своїм становищем окремих представників громадських організацій або ЗМІ та перетворення процесу взаємодії у процес змагання. Також можуть прослідковуватись факти відкритого протиставлення органам влади, а замість здорової критики та висловлення реальних пропозицій – заважання нормальній роботі владної структури.

Разом із вищезазначеним відмічається формалізованість громадських рад, котрі з одного боку часто не мають вагомих важелів впливу, а з іншого – сам факт їх існування, процес формування та організації діяльності залежить від керівництва органу публічної влади, його волі та готовності організувати не формальну, а реальну співпрацю. Відповідно, громадська рада у такій ситуації виконує лише консультативну функцію та, можливо, забезпечує видимість відкритості органу влади.

Ще однією з очевидних проблем є ізолюваність органів публічної влади, котра супроводжується закритістю процесів розробки й прийняття управлінських рішень та подальшого їх впровадження. Відповідно, з'являється реальна загроза того, що прийняті рішення можуть частково або навіть повністю не враховувати інтереси громадськості. До того ж, це викликає у суспільстві відповідну реакцію, котра виражається у розчаруванні суспільства щодо можливості якось вплинути на ситуацію в країні. У певній мірі цьому сприяє й відсутність кардинальних змін серед політичної еліти або деяке оновлення під егідою вже давно відомих політичних акторів. Все це створює умови для кристалізації влади або важелів впливу на владу у обмеженої кількості політичних груп. Результатом стає ще більший рівень

незадоволення серед суспільства, зневіра у реальності впливу на владу та проявам суперечливих настроїв. Частина громадян при цьому стає індиферентною, частина ж навпаки – бажає змін та створює умови для конфронтації [3].

Загалом, якщо говорити про формування громадянського суспільства, то воно відбувається протягом усіх часів незалежності України та часто супроводжується хаотичними діями, що не дозволяє у повній мірі створити громадянське суспільство, котре б стало підґрунтям для розвитку країни. Однією з причин цього є нерозуміння значною частиною українського соціуму значення розвитку громадянського суспільства та його місця у державі. Певна частка громадян взагалі не сприймає проведення реформ, а когось задовольняє патерналістське відношення держави по відношенню до своїх громадян.

Якщо звернути увагу на діяльність громадських організацій, то їх налічується доволі велика кількість. Причому непоодинокі випадки коли функції та завдання дублюються, а самі громадські організації не тільки не співпрацюють одна з одною, а ще й можуть конкурувати. До того ж часто їх діяльність є чисто номінальною та спрямована лише на отримання фінансової допомоги від українських та зарубіжних донорів. Прикладом можуть бути громадські антикорупційні організації, кількість яких достатньо велика, однак при цьому рідко можна відмітити їх дієвість. Частіш за все прослідковується суто заробляння грошей чи провадження діяльності з усунення політичних конкурентів.

Схожа ситуація із профспілками, котрі повинні захищати права та інтереси своїх членів, а насправді є повністю залежними від керівництва організацій. Підсумком цього є те, що до профспілки працівники часто потрапляють добровільно-примусово, не проявляють якоїсь ініціативи, а можливо й взагалі не розуміють причин існування подібних організацій [5].

Ще у 2007 році на глобальному форумі ООН, який присвячено питанням довіри суспільства до уряду, було прийнято Віденську декларацію про зміцнення довіри до уряду. У цьому документі містились наступні рекомендації:

- створення умов для забезпечення легітимації вищих органів влади;
- розбудова ефективної системи надання послуг громадян та створення умов для вільного доступу усіх бажаючих;
- проведення боротьби з корупцією шляхом забезпечення підзвітності влади та підвищення рівня прозорості;
- забезпеченні вільного доступу до публічної інформації;
- активне залучення інститутів громадянського суспільства до ефективної співпраці;
- створення взаємовигідних зв'язків між приватним та державним сектором;
- спонукання до новаторства у владному секторі тощо [8].

Як бачимо, серед цих пунктів немає чогось екстраординарного або складного. Для реалізації рекомендацій фактично необхідні лише політична воля керівництва зверху та наявність достатньої кількості соціально активних громадян знизу. Фактично слід говорити про вплив людського фактору на підвищення рівня довіри до влади, а отже й збільшення зацікавленості громадян у активному включенні до вирішення суспільно важливих питань. На основі дослідження досвіду розвинених країн можна відзначити, що інститути громадянського суспільства можуть виступати рушійною силою та одночасно медіатором між громадянами та владою. Також вони є засобом для самореалізації активних членів суспільства та їх самовираження. Саме інститути громадянського суспільства являються гарантами прав та свобод індивідів, реалізації їх інтересів. Окрім того, саме завдяки активній громадськості можуть вирішуватись важливі проблеми, чим у кінцевому результаті полегшується процес виконання владою своїх функцій.

Звісно, що в Україні за останні роки посилились позиції громадянського суспільства, а його прояви можна простежити у різних сферах життєдіяльності. Так, у соціальній сфері це перш за все органи самоорганізації населення, котрі покликані створювати належні умови для повсякденного життя громадян, забезпечення їх побутовими послугами тощо. Сюди ж можна віднести й громадські організації, спектр діяльності яких доволі

великий та може стосуватись як вузьких питань задоволення інтересів невеликих груп людей, так і питань регіонального або навіть загальнодержавного рівня. До того ж, саме громадські організації частіш за все відіграють активну роль у взаємодії влади із суспільством. В економічній сфері значний вплив мають різні професійні об'єднання та асоціації. Вони часто відстоюють права підприємців, роботодавців, представників певної професії. Також часто при органах влади створюються консультаційно-дорадчі органи, котрі у тому числі й займаються фінансово-економічними питаннями. Окрім того, існує численна кількість різних творчих об'єднань, котрі допомагають громадянам у реалізації їх творчої діяльності. Окремо слід відмітити роль недержавних засобів масової інформації, котрі виконують інформаційно-просвітницьку діяльність та сприяють забезпеченню принципу відкритості й прозорості органів публічної влади.

Найважливішим з правил побудови взаємодії влади з громадськістю у будь-якій розвиненій демократичній країні є чітке визначення того, що держава має функціонувати для людей, а не люди для держави. Виходячи з цього далі й повинні будуватися усі взаємини, а єдиним значущим критерієм має бути рівень якості життя громадян. При цьому інститути громадянського суспільства покликані бути не тільки пасивним спостерігачем, а й бути вагомим фактором впливу на владу. Також вони можуть сприяти введенню відповідальності влади перед своїми громадянами за свою діяльність та загальний стан справ [12]. Однак, процес взаємодії повинен базуватись на принципі справедливості, тому самі інститути громадянського суспільства виходячи на суспільно-політичну площину повинні будувати свою діяльність виходячи з загальносуспільних інтересів, а не інтересів окремих груп осіб. Відповідно й їх діяльність не повинна носити деструктивний характер. Якщо потрібна критика в бік влади, то це перш за все конструктивна критика, якщо потрібно вплинути на прийняття або реалізацію управлінських рішень, то це вплив в інтересах всього суспільства. Тільки сповідуючи подібне можна побудувати справді ефективну систему взаємодії.

Ще однією з причин налагодження системної взаємодії між владою та громадянами можна назвати те, що діяльність кожного громадянина по забезпеченню функціонування інститутів громадянського суспільства перетворює його на повноправного учасника управлінського процесу. Подібна причетність є одним з прикладів дійсного народовладдя, яке декларується у національному законодавстві та є ознакою будь-якої демократичної країни.

Висновки. Надаючи загальну характеристику ролі та місця взаємодії органів публічної влади та інститутів громадянського суспільства можна констатувати, що це доволі складний соціально-політичний процес, який має першочергове значення для забезпечення в країні стабільного розвитку та створення сприятливих для життя умов. При цьому фіксується суперечлива ситуація, за якої ступінь довіри до громадських організацій, ЗМІ та ін. більша, аніж довіра до органів публічної влади. Для органів влади результати опитувань щодо ступені довіри мають стати черговим поштовхом у бік актуалізації питання постійної та результативної взаємодії з громадянами. Тільки завдяки цьому можна забезпечити суспільну підтримку та створити умови для спільного вирішення чисельних проблем у державі. Однак, слід звернути увагу на суперечливі настрої серед самих громадян. Вони у значній своїй масі очікують від громадських організацій дієвості та вирішення власних питань, при цьому бажання самим приймати участь у суспільному житті дещо менша. Така інертність свідчить про необхідність проведення широкої інформаційної кампанії та ряду заходів по організації взаємодії та підвищення інтересу серед громадян до спільної роботи (громадські слухання, прес-конференції, співпраця зі ЗМІ тощо). Звісно, в Україні вже зроблено певні кроки на шляху розвитку громадянського суспільства, однак лишається ще достатня кількість проблемних питань, котрі потребують ретельної уваги та більш глибокого дослідження. На перший план, ймовірно, має вийти саме вироблення дієвих механізмів взаємодії органів публічної влади та інститутів громадянського суспільства.

Стаття надійшла до редакції: 02.09.20

the foreground are the imperfection of the regulatory framework and its ineffectiveness, and in some cases simply the lack of any standardization. There is also the influence of the low level of legal and political culture of citizens, as well as the facts of confrontation between public organizations and the authorities. In fact, we should talk about the influence of the human factor on increasing the level of trust in government, and thus increase the interest of citizens in active involvement in solving socially important issues.

Key words: *civil society, civil society institution, public authorities, public organizations, mass media, citizens.*

Received: 02.09.20

References

1. Bychkov M. (2018), Pravova svidomist i pravova kultura yak faktory pidvyshchennia efektyvnosti instytutiv hromadianskoho suspilstva [Legal consciousness and legal culture as factors in improving the efficiency of civil society institutions]. Hileia: naukovyi visnyk. Vol. 138(2). pp. 134-138.
2. Chumakov, D. (2014). Problema rozvytku ghromadjanskogho suspiljstva v Ukraini v konteksti jogho vzajemodiji z instytutom derzhavy [The problem of the development of civil society in Ukraine in the context of its interaction with the institution of the state]. Scientific and theoretical almanac «Grani». No. 17 (6). pp. 131-135.
3. Holovka A. (2016), Vzaiemodiia hromadianskoho suspilstva ta derzhavy v umovakh suchasnykh informatsiinykh vyklykiv [Interaction of civil society and the state in the conditions of modern information challenges]. Hileia: naukovyi visnyk. Vol. 111. pp. 319-312.
4. Kostetska T. (2017), Aktualni pytannia vzaiemovidnosyn orhaniv publichnoi vlady ta instytutiv hromadianskoho suspilstva (komunikatyvni aspekty) [The actual questions of relationships between public authorities and civil society institutions: communicative aspects]. Pravova derzhava. No. 28. pp. 188-198.

5. Kvitka S. (2017), Hlobalne hromadianske suspilstvo: mizh natsionalnymi derzhavamy i transnatsionalnymi korporatsiiamy [Global civil society: between nation states and transnational corporations]. *Aspekty publichnoho upravlinnia*. Vol. 5, No. 3-4, pp. 65-76.

6. Liasota A. (2018), Suchasnyi stan ta perspektyvy rozvytku instytutiv hromadianskoho suspilstva v Ukraini [Current state and prospects of development of civil society institutions in Ukraine]. *Hrani*. Vol. 21, No. 10. pp. 142-148.

7. Marmeladze M. (2020). Kozhnyi chetvertyi ukrainets vvazhaie hromadski orhanizatsii vplyvovymy [Every fourth Ukrainian considers public organizations influential]. Retrieved from <http://detector.media>.

8. Mizhnarodna praktyka zakhodiv, spriamovanykh na zmitsnennia doviry mizh derzhavoiu ta orhanizatsiiamy hromadianskoho suspilstva [International practice of measures aimed at strengthening trust between the state and civil society organizations]. Retrieved from <http://www.osce.org/>.

9. Onyshchuk I. (2018), Sposoby pidvyshchennia yakosti ta efektyvnosti vplyvu instytutiv hromadianskoho suspilstva na normoproektuvannia orhaniv derzhavnoi vlady [Ways to improve the quality and effectiveness of the influence of civil society institutions on the rule-making of public authorities]. *Journal «ScienceRise: Juridical Science»*. No. 4(6). pp. 9-15.

10. Opytuvannia hromadskoi dumky dlia otsinky zmin v obiznanosti hromadian shchodo hromadskykh orhanizatsii ta yikhoi diialnosti [Public opinion polls to assess changes in awareness citizens regarding public organizations and their activities]. Retrieved from <http://dif.org.ua>.

11. Pochatok novoho politychnoho roku: dovira do sotsialnykh instytutiv (lypen 2020r.) [Pochatok novoho politychnoho roku: dovira do sotsialnykh instytutiv (lypen 2020r.)]. Retrieved from <http://razumkov.org.ua>.

12. Serdiuk N. (2018), Perspektivy rozvytku instytutiv hromadianskoho suspilstva v suchasni Ukraini [Perspective for the development of civil society institutes in modern Ukraine]. *Publichne pravo*. No. 4(32).pp. 48-55.

13. Solyar S. (2013), Instytuty hromadianskoho suspilstva [Civil society institutions]. *Forum prava*. No. 1. pp. 933-938.

Відомості про авторів / Information about the Authors

Приходько Ігор Павлович: Дніпровський державний аграрний-економічний університет, 49000, Дніпро, вул. Сергія Єфремова, 25, Україна.

Igor Prykhodko: Dnipro State Agrarian and Economic University, 49000, Dnipro, Serhiy Yefremov Street, 25, Ukraine.

ORCID.ORG/0000-0001-8630-2568

E-mail: prihodko_igor@ukr.net

Докаленко Варвара Вікторівна: Дніпровський державний аграрний-економічний університет, 49000, Дніпро, вулиця Сергія Єфремова, 25, Україна.

Varvara Dokalenko: Dnipro State Agrarian and Economic University, 49000, Dnipro, Serhiy Yefremov Street, 25, Ukraine.

E-mail: Dokalenkovv@gmail.com